

Minimální preventivní program školy a Krizový plán školy

Školní rok 2019/2020

Minimální preventivní program školy

Základní škola a Mateřská škola Vír, okres Žďár nad Sázavou, příspěvková organizace

Ředitelka: Mgr. Petra Zánová

Telefon: 739465344

Email: zanope@seznam.cz, zanova@zsmsvir.cz

Členové školního preventivního týmu: všichni pedagogové a vychovatelé **základní školy:**

Mgr. Petra Zánová, Vladimíra Sedláková, Mgr. Jitka Štouračová, Mgr. Jaroslava Cahová,

Mgr. Jana Horáková, Petra Josífková

mateřské školy: Eva Ostrá, Mgr. Marie Ostrá, Jitka Dobrovská

Charakteristika školy a regionu

Základní škola a mateřská škola Vír je škola málotřídního typu, která je spojena s mateřskou školou, což se ukazuje pro přechod dětí do ZŠ jako ideální. Je kladen důraz na spolupráci ZŠ a MŠ nejen v projektové činnosti a výuce, která je u nás podporována. K dispozici je školní družina, ve které je zapsáno 34 žáků.

Zřizovatelem školy je obec Vír. Vedení obce se snaží o stmelení obyvatel a organizaci vlastních kulturních akcí, při kterých vzájemně spolupracujeme.

Ve škole se vzdělávají žáci 5 postupných ročníků. V letošním školním roce je zapsáno 37 žáků.

I. třída, třídní učitelka Mgr. Jitka Štouračová

- 1. ročník – 7 žáků
- 2. ročník – 9 žáků

II. třída, třídní učitelka Mgr. Jaroslava Cahová

- 3. ročník – 6 žáků
- 4. ročník – 7 žáků

III. třída, třídní učitelka Mgr. Petra Zánová

- 5. ročník – 8 žáků

Školní asistentka: Petra Josífková

Další pedagogové: Mgr. Jana Horáková

Vychovatelky ŠD: Vladimíra Sedláková
Mgr. Jana Horáková
Barbora Klimešová, DiS.

V mateřské škole je v letošním školním roce zapsáno 26 dětí nejen z Víru, ale i z okolních obcí.

Učitelky: Eva Ostrá
Mgr. Marie Ostrá

Asistentka pedagoga MŠ: Jitka Dobrovská

Škola sídlí v patrové budově. V přízemí je mateřská škola, šatny, tělocvična a školní jídelna, v patře základní škola a školní družina. Okolo budovy je zatravněný park a z větší části oplocené hřiště. Žáci se vzdělávají ve třech učebnách.

Mateřská škola disponuje jednou učebnou, u které je koupelna a toalety a ložnicí.

Žáci ZŠ se stravují v přízemí v místnosti školní jídelny, děti MŠ v prostorách učebny MŠ k tomu přizpůsobených. Obědy jsou dováženy ze školní jídelny v Rovečném a kuchyně funguje spíše jako výdejna.

Školní družina je v samostatné místnosti, využívá ale celých prostor školy.

Věková smíšenost a malý počet žáků umožňuje lépe zachycovat problematické chování a jednání žáků. Většina žáků je české národnosti, pátý ročník navštěvuje žák původem z Francie. Žáci jsou nejen z obce, máme zde žáky, kteří do školy dojíždějí z okolních vesnic – Chlum, Lesoňovice, Hluboké, Sulkovec, ...

Ve škole máme žáky ze sociálně slabších rodin, tudíž dbáme na organizaci a častost preventivních akcí, kterých se účastní všichni žáci.

Školní budova má několik míst, která mohou být riziková a zneužita pro problematické chování a jednání žáků. Jsou to například sociální zařízení, kam odcházejí žáci sami. Ta jsou však umístěna hned vedle tříd a dveře třídy zůstávají vždy o přestávce otevřené. Do šatny a jídelny chodí žáci vždy pod dozorem pedagogů. Dozory o přestávkách a na obědech mají rozdělení pedagogové dle harmonogramu zapsaného v kalendáři ve sborovně. Při příchodu žáků do školy dbá na jejich bezpečnost paní školnice. Na zahradě a hřišti školy jsou žáci vždy (v rámci vyučování a školní družiny) pod dozorem, při pohybu a aktivitách po prostranstvích školy dodržují předem jasně stanovená pravidla a pedagog dbá na jejich striktní dodržování.

Pedagogové jsou povinni sledovat chování žáků a vhodně je motivovat ke společným hrám a činnostem. Žáci přicházejí do kolektivu, který znají již z mateřské školy. Nejsou tedy úplně noví a lépe se v kolektivu adaptují. Noví žáci jsou adaptováni formou různých aktivit, komunitních kruhů a aktivním začleněním do kolektivu.

Školní preventivní program

Mgr. Petra Zánová, je zároveň školním metodikem prevence, výchovným poradcem a ředitelkou školy. Je ve škole nejdéle a má přehled o všech žácích a jejich individualitách.

Ve školním preventivním týmu jsou všichni pedagogové ze základní školy i mateřské školy.

Konzultační hodiny si lze domluvit kdykoliv individuálně přes e-mail nebo telefonicky nejen s Mgr. Petrou Zánovou, ale k dispozici je i kdokoliv z ostatních pedagogů.

Vnitřní informační zdroje

Odborná literatura: viz. seznam školní knihovny

Webová stránka školy: www.zsmsvir.cz

Schránka důvěry: je uložena na chodbě v přízemí i prvním patře školy a je pravidelně vybírána.

Nástěnky v prostorách základní i mateřské školy.

Vnější informační zdroje

- **Oblast školství:**

Pedagogicko-psychologická poradna a Speciálně pedagogické centrum Vysočina,
třída Legionářů 1578/6, 586 01 Jihlava, tel.: 566 622 387

Pracoviště Žďár nad Sázavou - pedagogicko-psychologická poradna,
Veselská 35/43, 591 01 Žďár nad Sázavou, tel.: 566 622 387, 566 621 040, 604 971 423, e-mail: poradna@ppp-zr.cz

Centrum prevence Oblastní charity Žďár nad Sázavou
Horní 22 (Hotel Morava), Žďár nad Sázavou, tel.: 777 755 658, e-mail: prevence@zdar.charita.cz

Nadosah – nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
Masarykovo náměstí 299, Bystřice n.P., 593 01, tel.: 566 550 128, 777 755 659

Kopretina – centrum pro rodiče s dětmi
Hornická 643 (DPS), Bystřice n.P., tel.: 724 752 913

- **Oblast zdravotnictví:**

Poliklinika Bystřice nad Pernštejnem, Zahradní 580 Bystřice n/P., 593 01

dětsí lékaři:

MUDr. Milada Dernerová 566 688 259

MUDr. Terezie Pecinová 566 688 261

MUDr. Marie Kroupová 566 688 260

MUDr. Miluše Sáblíková 566 688 258

Logopedie

Mgr. Olga Pavlíková, Mgr. Markéta Havlíčková, Zahradní 580 Bystřice n/P., 593 01, tel.:
566 688 249,

- **Oblast sociální péče**

Policie České republiky, obvodní oddělení Bystřice nad Pernštejnem

Nádražní 159, 593 01 Bystřice nad Pernštejnem tel.: 974 282 701, fax.:974 282 708, e-mail:
zr.oop.bystrice@pcr.cz

OSPOD (Orgán sociálněprávní ochrany dětí)

Analýza výchozí situace

Na analýze výchozí situace se podílejí pedagogové ZŠ a MŠ Vír, žáci, zákonní zástupci. Zákonní zástupci mají možnost konzultací přímo s ředitelkou školy nebo jakýmkoliv pedagogem, kterému důvěřují. Žáci i zákonní zástupci mohou svá přání, postřehy, anonymní zprávy podávat do schránky důvěry umístěné na chodbě a v zádveři školy. Stížnosti je nutné podávat písemně k rukám ředitelky školy. S dětmi MŠ a žáky ZŠ je pravidelně prováděn komunitní kruh, který slouží k stmelení kolektivu formou diskusí, rozhovorů, her, pohybových činností. Dále budeme sledovat výskyt rizikového chování a jednání v oblasti strádání dětí v rodinách či nevhodných rodinných situacích, které neblaze působí a dopadají na stav dětí a žáků. V tomto případě komunikujeme a spolupracujeme s OSPOD a dětským pediatrem žáků. Důležitá je spolupráce se zákonnými zástupci a správná informovanost o situaci.

Nástroje mapování:

- Dotazníky
- Zápisy z pedagogických rad
- Pozorování žáků, diskuse, rozhovory
- Spolupráce s OSPOD a PČR
- Výstupy hodnocení MPP minulého školního roku
- SWOT analýza

Cíle MPP

- poskytování informací všem výše zmíněným skupinám o problematice prevence rizikového jednání a chování a nabízení veškerých možností, jak je plně zapojit do vlastní realizace,
- výchova ke zdravému životnímu stylu,
- podněcování žáků k uvědomění si zodpovědnosti za své zdraví, za životní prostředí a za své jednání,
- pozitivní vztah k ekologii a environmentálnímu smýšlení,
- vytváření životních postojů a kvalitního žebříčku hodnot s důrazem na život bez drog, násilného, xenofobního a diskriminačního chování
- rozvoj a podpora sociálních kompetencí, posilování duševní odolnosti vůči stresu a negativním zážitkům,
- minimalizace výskytu problematického chování a jednání, rasismu, diskriminace, netolismu,
- prevence před problematickým chováním a jednáním, ostrakismem, kyberšikanou,...
- vytváření nestresujícího prostředí pro přijetí jakéhokoliv žáka,

- vytváření pozitivní motivace pro zapojení všech žáků, zákonných zástupců, zaměstnanců školy do školních i mimoškolních aktivit,
- seznamování žáků s tématy antidiskriminace,
- nabízení možností, jak se samostatně rozhodovat a jak hledat pomoc,
- organizovat návštěvy žáků na Gymnáziu a obou základních školách v Bystřici nad Pernštejnem a Štěpánově nad Svratkou – usnadnění přestupu na 2. stupeň ZŠ,
- navázání vztahů s žáky okolních málotřídních škol – florbalové zápasy, vzájemné návštěvy školních družin,...
- nabídka různorodých zájmových aktivit a klubů,
- organizace výletů, exkurzí a mimoškolních akcí nejen pro rodiče/zákonné zástupce s žáky/děti.

Krátkodobé cíle: spočívají ve zmapování potřeb primární prevence a ve vlastní realizaci specifické i nespecifické primární prevence (viz výše) a v pokračování budování vztahů mezi jednotlivými žáky. Působení na žáky s problémy v chování. Působení na žáky neplnící si své povinnosti. Lepší komunikace se zákonnými zástupci. Podněcování snahy a zájmu o utváření a vylepšování vlastního prostředí doma, školního prostředí a to společnými silami. Zapojování do společenských a kulturních akcí.

Střednědobé cíle: zahrnují především snahu o větší zapojení zákonných zástupců do dění školy, tvorbu vlastních projektů. Možnost otevření vlastních aktivit. Pomoc při školních akcích. Upevňování důvěry zákonných zástupců v naši školu a její kvalitu.

Dlouhodobé cíle: výchova ke zdravému životnímu stylu, rozvoj sociálních kompetencí, prevence ostrakismu, prevence závislostí na internetu a počítačových hrách, prevence před kyberšikanou, vztah k životnímu prostředí, komplexní prevence netolismu

Cílové skupiny:

- žáci ZŠ
- děti MŠ
- zákonní zástupci
- pedagogové
- děti a žáci se zdravotními problémy, žáci se specifickými vzdělávacími potřebami, žáci v riziku, žáci, kteří rizikové chování vykazují,
- děti s odlišnou etnickou příslušností a cizinci, u nichž je podstatná integrace mezi ostatní

Metody a způsoby dosažení cílů

Aktivity pro pedagogické pracovníky

- další vzdělávání pedagogických pracovníků dle plánu DVPP
- informovanost o skladbě MPP
- vzájemná spolupráce mezi pedagogy
- diskuze, rozhovory, zapojení do projektů a mimoškolních akcí
- sdílení zkušeností

Aktivity pro žáky

- individuální práce s každým žákem
- aktivní zapojení třídního učitele
- kvalitně zpracovaném školním řádu – Pravidla soužití
- společné besedy se žáky a projektové dny
- hry a komunikace na téma vztahy, emoce, zážitky
- zapojení do charitativních sbírek
- rozvoj sociálního cítění a podpora umět naslouchat druhému
- rozvoj empatie u žáků, vzájemné respektování se
- podpora soužití a vztahů mezi dětmi MŠ a žáky ZŠ
- nabídka zájmových činností v oblasti zdravého životního stylu
- zařazování besed s příslušníky policie, staršími občany z obce, předávání životních zkušeností
- získávání dovednosti zvládat krizové a stresové situace přiměřeným a rozumným způsobem
- projektové vyučování
- diskutování na citlivá témata (zneužívání, sexualita, ...)
- vedení žáků k jiným aktivitám než využívání počítačové techniky k aktivitám ve volném čase
- zapojování sportovních aktivit a organizace sportovních dnů
- návštěvy divadelních představení
- setkání se seniory obce a příspěvní účinkováním v jejich programu
- péče o zeleň ve třídě i na školní zahradě
- každoroční organizace výletů, exkurzí

Aktivity pořádané školou nebo ve spolupráci s obcí Vír (detailněji viz. celoroční plán činností ZŠ, MŠ, ŠD – k nahlédnutí na webu školy, nástěnkách a v ředitelně školy)

- vystoupení na setkání seniorů, vítání občánků, výstavy
- rozsvěcování vánočního stromu
- různorodé akce pro děti
- besedy
- návštěva místní knihovny
- Univerzita třetího věku – besedy a přednášky pro všechny věkové kategorie
- školní karneval
- bowling
- Čistá Vysočina
- Bystřicko čte dětem, Vír čte dětem

Aktivity zaměřené na rodičovskou veřejnost

- seznámení zákonných zástupců se strategií a MPP
- seznámení se školním řádem
- poskytnutí adresáře poskytovatelů služeb s ohledem na problematiku nežádoucího chování dětí
- školní akce určené pro zákonné zástupce (vystoupení žáků, besedy,...)
- funkčnost poradenského systému školy

- průběžná písemná sdělení zákonným zástupcům (žakovská knížka, e-maily, vpisky do sešitů a učebnic,...)
- distribuce informačních materiálů
- webové stránky školy
- konzultace a schůzky se zákonnými zástupci
- otevřenost škole zákonným zástupcům kdykoliv po předběžné domluvě

Znalostní kompetence žáků

Děti MŠ

- znají hodnotu zdraví a nevýhody špatného zdravotního stavu
- mají vědomosti, jak udržovat své zdraví a o zdravém životním stylu, nutnosti pohybu
- ví, že ubližování si navzájem je nesprávné, správné je si pomáhat a spolupracovat
- dokáží odhadnout činnosti bezpečné a rizikové
- ví, že jejich tělo patří pouze jim samým a nikdo cizí by se jich neměl dotýkat, a to zejména na intimních místech
- rozliší známého a cizího člověka a ví o rizicích spojených s tím, že by sami mohli s cizím člověkem odejít, či od něj něco přijmout a konzumovat to
- učí se integrovat děti s postižením či děti ze sociálně znevýhodněných rodin
- ví, že není správné brát cizí věci a poškozovat majetek dětí i školky a školy

Žáci 1.– 2. ročníku

- mají povědomí o zdraví jako základní lidské hodnotě
- znají jednoduché způsoby odmítání (od cizích lidí, návykových látek...)
- znají hodnotu zdraví a nevýhody špatného zdravotního stavu
- mají vědomosti, jak udržovat zdraví a o zdravém životním stylu
- ví, že pohyb je důležitou součástí zdraví a zdravého životního stylu
- snaží se vytvářet přátelské vztahy a sociální sítě ve škole i mimo ni
- dokáže v základní míře vyvodit důsledky svého jednání (např. když já se budu na všechny dlouhodobě mračit a budu zlý, nemohu čekat, že na mne budou všichni příjemní....)
- jsou mezi námi lidé s postižením, jak se k nim chovat

Žáci 3. – 5. ročníku

- dokáží pojmenovat zdravotní rizika spojená s kouřením, pitím alkoholu, užíváním drog, zneužíváním léků
- znají činnosti, které jsou vhodné z hlediska zdraví zařadit do denního režimu, osvojují si zdravý životní styl
- podrobně znají zdravotní a sociální rizika návykových látek a argumenty ve prospěch zdraví
- znají zákony omezující kouření, požívání alkoholu a zákony týkající se užívání a šíření drog

- umí komunikovat se službami poskytujícími poradenskou pomoc či pomoc v tísní
- umí pojmenovat základní mezilidské vztahy
- umí rozpoznat projevy lidské nesnášenlivosti
- ví, na koho se mohou obrátit v případě, že někdo ohrožuje nebo poškozují jeho práva
- mají povědomost o tom, že každé jednání, které ohrožuje práva druhých (šikana, násilí, zastrašování aj.), je protiprávní
- znají základní způsoby odmítání návykových látek ve styku s vrstevníky a cizími osobami
- ví, že naše tělo patří nám a my rozhodujeme o tom, kdo se ho bude dotýkat
- respektují právo na osobní vlastnictví, neberou věci, které jim nepatří
- nepoškozují majetek školy a žáků navzájem
- uvědomují si problematiku obezity, ví, jak důležitý je pohyb

Program pro osobnostní a sociální rozvoj ve vztahu k prevenci

MŠ

Zaměření programu:

- společné stanovení a zažití pravidel soužití mezi žáky a učiteli, pracovníky školy
- rozvíjení schopnosti komunikovat a naslouchat vhodnými prostředky (komunitní kruhy...)
- snažit se dohodnout a přistoupit na řešení přijatelné pro obě strany – řešení konfliktů po dobrém
- pocit spoluzodpovědnosti za prostředí, ve kterém se děti pohybují, možnost ho do maximální míry spoluvytvářet
- zvyšování zdravého sebevědomí žáků
- pravidelné pobyty na školním hřišti a v přírodě
- sociokulturní rozvoj žáků

1. – 2. ročník

Zaměření programu:

- vytváření modelových situací, se kterými se mohou setkat ve škole i mimo školu.
- kvalitní vzájemné poznání žáků a pedagogů
- společné stanovení a zažití pravidel soužití mezi žáky a pedagogy
- zvyšování zdravého sebevědomí žáků
- zkoumání a uvědomování si vlastní osobnosti a vlastního těla
- vnímání individuálních odlišností dětí mezi sebou a přijímání těchto jevů
- nácvik vzájemné úcty, sebeúcty a důvěry
- rozvoj schopnosti diskutovat, komunikovat, řešit problémy a konflikty (například formou komunitního kruhu)

- rozvoj schopnosti klást otázky, umění vyjádřit svůj názor, umění říci „ne“
- lidé s postižením i přes své omezení mají stejné tužby a potřeby jako my, patří mezi nás
- připouštění autority dospělého
- zvládnout určit hranice svého chování a respektovat je

3. – 5. ročník

Zaměření programu:

- pozitivní ovlivňování zdraví žáků (stav tělesné, duševní a sociální pohody)
- podpora v prožívání sebe jako individuality, a to v kontextu druhých lidí, školní komunitou a okolním světem
- vedení k pozitivnímu naladění a myšlení
- snaha o osvojení si dovednosti řešit stres a předcházet mu
- vedení k dodržování životosprávy (co tělu prospívá - spojené s vhodnými aktivitami)
- rozvoj a důležitost pohybu a sportu pro zdraví
- rozvíjení schopnosti pracovat v kolektivu (s návaznou vzájemnou pomocí, podřízením se možností skupiny)
- připouštění autority dospělého
- zvládnout určit hranice svého chování a respektovat je

Program ŠD navazuje na ŠVP zaměřením na prevenci a aktivitami podporujícími dobré vztahy, vhodné využívání volného času, zájmové aktivity, sportovní akce, vycházky do přírody, očista okolí školy, třídění odpadu apod.

Součástí programu školní družiny je bohatá nabídka odpoledních aktivit (jak výtvarné, pracovní, hudební, tak i pohybové) a zapojení do projektu Recyklohraní, Ekoškola, Sazka olympijský víceboj, Čokoládová tretra, ... V letošním školním roce jsou zavedeny kluby – badatelský klub a klub logiky.

Samozřejmostí jsou pravidelné pobyty na školním hřišti, outdoorovém hřišti, multifunkčním hřišti v Ledničkách a v přírodě, lese, okolí školy,... Dále také turistické výlety po okolních památkách a sociokulturní rozvoj žáků.

Programy prevence, besedy a projekty budou zařazeny průběžně dle aktuální nabídky a příležitostí.

Náměty pro práci v hodinách Člověk a společnost (ČAS)

- organizační záležitosti – organizace školního roku, celoroční, měsíční, týdenní plány, pravidla chování v naší třídě, zasedací pořádek
- přání a plány do nového školního roku
- přehledný seznam připravovaných aktivit na ŠR 2019/2020 (MŠ, ZŠ i ŠD)
- osobnostní a sociální výchova
- porozumění sobě samému a druhým
- zvládání vlastního chování

- vymezení hranic chování
- přijímání autority dospělého
- mezilidské vztahy ve třídě i mimo ni
- zásady dobré komunikace
- spolupráce a pomoc mezi spolužáky
- základní sociální dovednosti
- duševní hygiena
- různost lidí a názorů
- multikulturní výchova
- přijmout druhého jako jedince se stejnými právy
- schopnost poznávat a respektovat odlišnosti jiných národnostních, etnických, náboženských a sociálních skupin
- rozpoznat projevy rasové nesnášenlivosti a napomáhat prevenci vzniku xenofobie

Evaluace MPP školy

- Systematické shromažďování, analyzování a interpretování informací o průběhu intervence a jeho možných účincích provádí všichni pedagogové na společných setkáních - poradách.
- Hodnotíme, zda bylo dosaženo cílů MPP, klademe si otázky, ke kterým se vyjadřujeme a hledáme na ně odpovědi. (př.: Byl program úspěšný? Co ovlivnilo, zkomplikovalo program?
- Bylo skutečně dosaženo stanoveného cíle? Budu opakovat tento postup, přístup? Odpovídá program potřebám prevence školy pro příští rok? Na co se příští rok zaměříme?,...)
- Dále hodnotíme, jak se povedlo naplánované akce provést (smysluplnost akcí a jejich další plán, výčet aktivit, počty účastníků, finanční prostředky,...).
- Hodnotíme změny v postojích a přístupech žáků, změny v názorech a myšlení žáků, na něž byla prevence zaměřena. Každou pořádanou akci hodnotíme ihned po proběhnutí.
- Každý rok je sepsáno hodnocení plánu a programu poradenských služeb za každý uplynulý školní rok. Vše k dispozici u ředitelky školy.

KRIZOVÝ PLÁN ŠKOLY

Krizový plán školy poskytuje odpovědi, návody a postupy, co dělat v případě výskytu rizikového chování žáků.

Krizový plán obsahuje okruhy problémů:

- TABÁKOVÉ VÝROBKY
- ALKOHOL
- OMAMNÉ A PSYCHOTROPNÍ LÁTKY
- ŠIKANA
- KYBERŠIKANA
- KRÁDEŽE
- VANDALISMUS
- ZÁŠKOLÁCTVÍ
- RASISMUS A XENOFOBIE
- SEXUÁLNÍ RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ
- FYZICKÉ TÝRÁNÍ
- SEXUÁLNÍ ZNEUŽÍVÁNÍ

➤ TABÁKOVÉ VÝROBKY

Ve vnitřních i vnějších prostorách školy je zakázáno kouřit. Školním řádem je kouření v prostorách školy zakázáno, je stanovena sankce za porušování tohoto zákazu.

- V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci tabákových výrobků (včetně elektronických cigaret) v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či akcí v rámci školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.
- Tabákový výrobek je třeba žákovi odebrat a zajistit, aby nemohl v konzumaci pokračovat.
- Pedagogický pracovník o události sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka, který založí školní metodik prevence do své agendy.
- V případě porušení zákazu kouření informuje třídní učitel zákonného zástupce nezletilého žáka.
- V závažných případech (zejména s ohledem na věk nebo chování dítěte) a jestliže se jednání opakuje, vyzoomí škola orgán-sociálně právní ochrany dětí. Z konzumace tabákových výrobků ve škole je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem.

➤ ALKOHOL

Prodej nebo podávání alkoholických nápojů osobám mladším 18 let je v ČR zakázáno. Školním řádem škola stanovuje zákaz užívání alkoholu v prostorách školy v době školního vyučování i na všech akcích pořádaných školou.

- V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci alkoholu v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.
- Alkohol je třeba žákovi odebrat a zajistit, aby nemohl v konzumaci pokračovat.

➤ OMAMNÉ A PSYCHOTROPNÍ LÁTKY (OPL)

Zakázána je výroba, distribuce, přechovávání, šíření i propagace omamných a psychotropních látek, a to bez ohledu na věk žáka a prostředí, ve kterém by k tomu docházelo. Zakázáno je rovněž navádění k užívání těchto látek.

- Školním řádem škola stanovuje zákaz užívání OPL a jejich distribuci a přechovávání. Současně stanovuje zákaz vstupu do školy pod jejich vlivem. Školním řádem stanovuje rovněž sankci za porušení zákazu.
- Ten, kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný připravuje nebo páchá trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 a 188 a spáchání nebo dokončení takového trestného činu nepřekazí, se sám vystavuje trestnímu stíhání. Překazit takový čin lze tím, že ho včas oznámí orgánům Policie ČR nebo státnímu zástupci.

Konzumace OPL ve škole

- V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci OPL v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.
- Návykovou látku je třeba žákovi odebrat za přítomnosti další osoby a s použitím ochranných pomůcek a zajistit ji, aby žák nemohl v konzumaci pokračovat. O události se sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka, včetně toho, zda byly provedeny orientační testy na NL, případně další vyšetření, a s jakým výsledkem, viz níže bod 14). Tento záznam založí školní metodik prevence do své agendy a vyrozumí vedení školy.
- V případě, kdy je žák pod vlivem NL zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a volá lékařskou službu první pomoci a Policii ČR, pokud ji nevolala již dříve.
- V případě, že žák není schopen pokračovat ve vyučování, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce nezletilého žáka, popř. rodiče nebo jinou blízkou osobu zletilého 16 studenta, a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole. Vyrozumění škola učiní i v případě, kdy žák způsobilý k pobytu ve škole je.
- V případě, že žák není schopný dbát pokynů zaměstnanců školy, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce nezletilého žáka, popř. rodiče nebo jinou blízkou osobu zletilého žáka, a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.
- Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany a vyčká jeho pokynů. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany obce vyžadovat pomoc.
- Zákonnému zástupci ohlásí škola skutečnost, že nezletilý žák konzumoval NL ve škole i v případě, kdy je žák schopen výuky (dbát pokynů pracovníků školy). Zákonný zástupce má právo se písemně vyjádřit k této skutečnosti a postupu školy.

- Současně splní oznamovací povinnost k orgánu sociálně-právní ochrany dítěte. Oznamovacím místem je příslušný odbor obce s rozšířenou působností podle místa bydliště dítěte.
- V případě uživatele zájmu nebo zájmu jeho zákonných zástupců, poskytne škola informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace.
- Z konzumace NL ve škole je třeba vyvodit opatření stanovené školním řádem. Nicméně je nutné rozlišovat distributora od uživatele. Uživatel je
- rizikový pouze sobě, distributor může ohrozit okolí. Distribuce je trestným činem, užívání NL je porušením školního řádu.
- Prokázané navádění jiných žáků k užívání návykových látek je považováno rovněž za rizikové a protiprávní jednání.
- Obdobný postup zvolí pedagogický pracovník i v případě příchodu žáka do školy pod vlivem NL, resp. kdy nelze prokázat, že se žák intoxikoval ve škole.

Distribuce OPL ve škole

- Distribuce NL je v České republice považována za protiprávní jednání. Je proto zakázána a může být kvalifikována jako trestný čin. Množství, které žák distribuuje, není nijak rozhodující.
- Přechovávání NL je také vždy protiprávním jednáním. Množství NL, které u sebe žák v danou chvíli má, je rozhodující pro to, aby toto protiprávní jednání bylo blíže specifikováno buď jako přestupek nebo v případě množství většího než malého jako trestný čin (provinění v případě nezletilého žáka) - ale toto množství nemusí mít žádný vliv na kázeňský postih, který je stanovený školním řádem.
- Jestliže má pracovník školy důvodné podezření, že ve škole došlo k distribuci NL, musí o této skutečnosti škola vždy vyrozumět místně příslušné oddělení Policie ČR, protože se jedná o podezření ze spáchání trestného činu.
- Jestliže se tohoto jednání dopustila osoba mladší 18 let nebo bylo namířeno proti osobě mladší 18 let, vyrozumí škola také zákonného zástupce a orgán sociálně-právní ochrany obce s rozšířenou působností.
- Pokud v rámci tohoto podezření zajistí pracovníci školy nějakou látku, postupují způsobem popsaným níže.

Nález OPL ve škole

V případě, kdy pracovníci školy naleznou v prostorách školy látku, kterou považují za omamnou nebo psychotropní, postupují takto:

- Látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.
- O nález ihned uvědomí vedení školy spolu s písemným záznamem
- O nález vyrozumí Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky.
- V případě časové překážky na straně Policie se z praktických důvodů doporučuje za přítomnosti dalšího pracovníka školy s použitím gumových/latexových rukavic vložit látku do obálky, napsat datum, čas a místo nálezů. Obálku přelepit, přelep opatřit razítkem školy a svým podpisem a uschovat do školního trezoru. Zajištěnou látku následně předat Policii ČR.

V případě, kdy pracovníci školy zadrží u některého žáka látku, kterou považují za omamnou nebo psychotropní, postupují takto:

- Zabavenou látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.
- O nález ihned uvědomí vedení školy.

- O nálezu sepiší stručný záznam s vyjádřením žáka, u kterého byla látka nalezena, datum, místo a čas nálezů a jméno žáka. Zápis podepíše i žák, u kterého byla látka nalezena (nebo který látku odevzdal). V případě, že podepsat odmítá, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomen/na ředitel/ka školy nebo její/jeho zástupce.
- O nálezů vyrozumí Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky a informuje zákonného zástupce nezletilého žáka.
- V případě, že je látka nalezena u žáka, který se jí intoxikoval, předají látku zajištěnou výše uvedeným postupem, přivolanému lékaři, který se dostaví v případě, že to vyžaduje zdravotní stav žáka. Může to usnadnit léčbu, neboť u řady NL jsou známy protilátky, které odstraní nebo zmírní akutní účinek NL. Další postup nutný k identifikaci látky pak zajistí Policie ČR.

V případě, kdy pracovníci školy mají důvodné podezření, že některý z žáků má NL u sebe, postupují takto:

- Jedná se o důvodné podezření ze spáchání trestného činu, resp. provinění v případě nezletilých osob, nebo přestupku, a proto řešení této situace spadá do kompetence Policie ČR.
- Bezodkladně vyrozumí Policii ČR, zkonzultují s ní další postup a informují zákonného zástupce nezletilého žáka. 18
- Žáka je nutné mít do příjezdu Policie ČR izolovaného od ostatních žáků, ale zásadně pod dohledem. U žáka v žádném případě neprovádějí osobní prohlídku nebo prohlídku jeho věcí.

➤ ŠIKANA

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování.

Může se realizovat i prostřednictvím elektronické komunikace, tzv. kyberšikana. Ta zahrnuje útoky pomocí e-mailů, SMS zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky apod.

Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Nebezpečnost působení šikany spočívá zvláště v závažnosti, dlouhodobosti a neřídka v celoživotních následcích na duševní a tělesné zdraví oběti. Škola či školské zařízení má jednoznačnou odpovědnost za děti a žáky. V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, jsou školy a školská zařízení povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit, a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování (sociálně patologických jevů). Z

tohoto důvodu musí pedagogický pracovník šikanování mezi žáky předcházet, jeho projevy neprodleně řešit a každé jeho oběti poskytnout okamžitou pomoc.

Postupy řešení šikanování:

Odhalení šikany bývá obtížné. Významnou roli při jejím zjišťování hraje strach, a to nejen strach obětí, ale i pachatelů a dalších účastníků. Strach vytváří obvykle prostředí „solidarity“ agresorů i postižených. Účinné a bezpečné vyšetření šikany vychází z kvalifikovaného odhadu stadia a formy šikanování. Existuje rozdíl mezi vyšetřováním počátečních a pokročilých stádií šikanování.

Metody vyšetřování šikanování:

A. Pro vyšetřování počáteční šikany (se standardní formou) lze doporučit strategii v těchto pěti krocích:

1. Rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili a s oběťmi.
2. Nalezení vhodných svědků.
3. Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky (nikoli však konfrontace obětí a agresorů).
4. Zajištění ochrany obětem.
5. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi.

B. Pokročilá šikana s neobvyklou formou – výbuch skupinového násilí vůči oběti, tzv. třídního lynčování, vyžaduje následující postup:

- Překonání šoku pedagogického pracovníka a bezprostřední záchrana oběti.
- Domluva pedagogických pracovníků na spolupráci a postupu vyšetřování.
- Zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi.
- Pokračující pomoc a podpora oběti.
- Nahlášení policii.
- Vlastní vyšetřování.

Výchovná opatření

Výchovná komise - v rámci společného setkání pedagogů a žáka-agresora i jeho zákonných zástupců se rozhoduje o výchovných opatřeních

Rozhovor se zákonnými zástupci oběti – zákonné zástupce je třeba informovat o zjištěních a závěrech školy a domluvit se na dalších opatřeních

Práce s celou třídou

Postup vyšetřující osoby, má-li podezření na šikanu:

- Konfrontovat svá pozorování s dalšími kolegy.
- Co nejdříve oznámit své podezření vedení školy, výchovnému poradci, konzultovat další postup.
- Mezi čtyřma očima vyslechnout více nezaujatých svědků, popřípadě konfrontovat svědky mezi sebou.

Je zejména důležité získat odpovědi na následující otázky:

- *Kdo je obětí, popřípadě kolik obětí je*
- *Kdo je agresorem, kolik agresorů je. Kdo z nich je iniciátor, kdo aktivní účastník šikanování a kdo je obětí i agresorem?*

- *Co, kdy, kde, a jak dělali agresori obětem?*
- *K jak závažným agresivním a manipulativním projevům došlo?*
- *Jak dlouho šikana trvá?*

- Spojit se se zákonným zástupcem případné oběti, konzultovat výskyt nepřímých znaků šikany. Poprosit je o pomoc.
- Vyslechnout oběť – citlivě, diskrétně, zaručit bezpečí a důvěrnost informací. NIKDY neřešit problém před celou třídou!
- Zajistit ochranu oběti šikany.
- Teprve nyní vyslechnout agresory, případně konfrontovat agresory mezi sebou. NIKDY konfrontace obětí a agresorů! Vytipovat nejslabší článek, dovést je k přiznání či vzájemnému obviňování.
- Požádat vedení školy o svolání výchovné komise (vedení školy, výchovný poradce, třídní, školní metodik prevence sociálně patologických jevů, případně psycholog). Ta na základě shromážděných informací posoudí, zda se jedná o šikany a jaký je stupeň její závažnosti /stupně 1-3 počáteční šikana, 4-5 šikana v pokročilém stádiu/, navrhne další postup vůči obětem i agresorům i třídě jako celku. Potrestání agresorů je
 - individuální, závisí na věku, intenzitě šikany a na tom, zda se jedná o první případ či recidivu.
 - Individuálně pozvat zákonné zástupce agresorů. Seznámit je se situací, sdělit jim navrhovaná opatření, (zdůraznit možnost nápravy) a požádat je o spolupráci. Pokud odmítají, zvážit oznámení na Policii ČR.
 - Individuálně pozvat zákonné zástupce obětí šikany. Seznámit je se situací, domluvit se na opatřeních (terapie, osobnostní výcvik...)
 - Rozebrat situace ve třídě (vynechat citlivé detaily), vysvětlit nebezpečí a důsledky šikany, oznámit potrestání viníků. Třídou i nadále pozorně sledovat.

Brutální šikana

Případy brutální šikany nejsou na našich školách tak řídkým jevem, jak by se mohlo zdát. Nevyhýbají se žádnému typu školy. Při provalení skupinového násilí se většinou projeví naprostá bezmocnost školy, která je kromě jiného dána také mimořádnými nároky na diagnostiku a léčbu téhle zvláštní podoby šikany, pracovně nazvané školní lynčování (o nezaviněné nepřipravenosti učitelů jsme se v této souvislosti již mnohokrát zmiňovali).

V případě brutální šikany se doporučuje postupovat následujícím způsobem:

➤ Zvládnout šok a postarat se o oběť

Pedagog musí zvládnout svůj vlastní šok, zastavit násilí a postarat se o oběť, poskytnout jí nejnnutnější pomoc a ochranu. Žák, který se stal obětí, je totiž v zoufalé situaci, bojí se o život, je třeba zraněný. Láska, soucit a odvaha mohou být tou nejdůležitější součástí pomoci. Jako příklad lze uvést učitelku, která se se slovy: „Co ti to udělali?“ vrhla neohroženě mezi agresory, vzala oběť do náručí. Násilí se zastavilo. Oběť byla v bezpečí. Někdy je ale nebezpečné snažit se zastavit agresi sám, mohla by se obrátit proti pedagogovi. Těžko se může pustit slabá učitelka například mezi kluky - sportovce, kteří jsou plni nezvládnuté agrese. Musí zavolat někoho, kdo by jí pomohl.

➤ **Přivolat pomoc**

Učitel by měl zalarmovat všechny své kolegy, ale neměl by nechat třídu bez dozoru. Vyslat pro ostatní učitele třeba žáka, který nebyl do šikanování zapojený. Situace je natolik závažná, že je třeba přerušit vyučování. I když dítě není na první pohled zraněné, není možné říct, „sedni si, Pepíčku, do lavice, teď musíme dobrat látku. Popovídáme si pak“.

➤ **Zabránit domluvě**

Učitelé by měli zabránit tomu, aby se třída mezi sebou domluvila, zamezit křivé skupinové výpovědi. Někdo by měl s žáky zůstat a hlídat je. Také je možné rozdělit je do skupin. Ale i ty musejí zůstat pod dozorem.

➤ **Poskytnout oběti pomoc a bezpečí**

Někdy dochází k tomu, že postižený žák je vážně zraněný, v tom případě je třeba zavolat záchranku a informovat zákonné zástupce. Pokud zraněný není, i tak je třeba ho chránit, pomáhat mu překonat prožité trauma, uklidnit ho a utěšit, snažit se mu dodat pocit bezpečí.

➤ **Přivolat policii**

Škola je povinná nahlásit celou věc policii, ale měla by jednat nezávisle na ní. (Policie se může opozdit a přijet až některý další den.) To znamená, začít rychle, ten samý den vlastní vyšetřování (v duchu zásad strategie a taktiky, o kterých jsme se v našem cyklu již podrobně zmiňovali). Nejlépe je vyslechnout po jednom všechny účastníky a jejich výpovědi pak dát postupně dohromady. Ideální je, když policie při svém vyšetřování vychází z materiálů a zjištění školy. Není to ale bohužel obvyklá praxe. Podle zkušeností je vhodné obrátit se přímo na kriminální policii, kde jsou zřízeny funkce specialistů pro mládež. Pro výchovnou pomoc je však zásah policie málo významný, to už je úkolem školy.

➤ **KYBERŠIKANA**

Rozpoznat kyberšikany je obtížnější, než tomu je u klasické šikany. Právě ona specifika uvedená výše výrazně ztěžují možnost odhalení kyberšikany. I přesto si je možné na chování žáků všimnout znaků, které nasvědčují tomu, že by mohli být aktéry kyberšikany. Vhodné je pozorovat chování dítěte ve škole, hlavně o přestávkách. Lze zachytit varovné signály, přímé (chování okolí vůči dítěti) a nepřímé (chování nebo vzhled dítěte), ukazatele přítomnosti šikany ve třídě.

Nepřímí ukazatelé kyberšikany/oběti:

- dítě náhle přestane používat počítač
- často mění chování a nálady
- před cestou do školy trpí bolestmi břicha nebo hlavy
- je nervózní nebo nejisté při čtení e-mailů nebo SMS zpráv v mobilu
- nechce/bojí se chodit do školy nebo vůbec mezi lidi
- je rozčilené, expresivní nebo frustrované při odchodu od počítače
- vyhýbá se rozhovoru o tom, co dělá na počítači
- stane se nepřírozně uzavřené vůči kamarádům nebo rodině
- chodí „za školu“
- zhorší se jeho prospěch ve škole
- pobývá v blízkosti učitelů
- vystupuje ustrašeně
- má smutnou náladu

- je apatické, někdy naopak nezvykle agresivní
- ztratilo zájem o učení
- má poruchy soustředění
- vrací se ze školy pozdě
- špatně usíná, má noční můry.

Nepřímí ukazatelé kyberšikany/agresora:

- rychle vypíná monitor nebo zavírá programy v počítači, když se přiblížíte
- tráví u počítače dlouhé hodiny v noci
- je rozčilené, pokud nemůže nečekaně použít počítač
- přehnaně se u počítače směje
- vyhýbá se hovorům o tom, co na počítači vlastně dělá
- používá několik online účtů nebo adres, které ani nejsou jeho
- pokud se nesvěří samo, měl by se zákonný zástupce ptát
- ve škole mohou být podezřelé smějící se hloučky žáků kolem počítače.

Přímí ukazatelé (chování okolí vůči dítěti):

- úmyslné ponižování
- hrubé žertování a zesměšňování
- nadávky
- neustálé kritizování a zpochybňování
- poškozování a krádeže osobních věcí
- poškozování oděvu
- výsměch
- pohrdání.

Postup při odhalení kyberšikany:

Postup je v základech stejný jako při zjištění klasické šikany, takže pro stručnost odkazujeme na Metodický pokyn MŠMT z roku 2016 k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení.

DOPORUČENÍ PRO UČITELE

- Důkladně vyšetřete všechny incidenty, abyste mohli v případě nutnosti kázeňsky postihnout ty žáky, kteří se kyberšikany opravdu dopustili.
- Zajistěte si podporu a pomoc externího pracovníka (Policie ČR).
- Pokud máte podezření, že byl spáchán trestný čin, obraťte se na OSPOD.
- Po identifikaci agresora/ů zvolte řešení odpovídající prohřešku a důsledkům, které způsobil/i .
- Informujte zákonného zástupce kyberagresora na jednání výchovné komise, že chování jeho dítěte je bráno vážně a nebude tolerováno.
- Poučte zákonného zástupce o tom, že mohou kontaktovat právníka.
- V případě kyberšikany pomocí mobilního telefonu kontaktujte mobilního operátora.
- Ponechávejte si všechny důkazy kyberšikany (snímky obrazovky, zprávy, záznamy apod.).

- Kontaktujte a spolupracujte s MySpace, Facebookem nebo jakýmkoli jiným webovým prostředím.

➤ KRÁDEŽE

Krádež je takové jednání, při kterém se někdo zmocní věci, která není jeho a to za účelem si ji ponechat, používat ji apod., aniž by s tím majitel věci souhlasil, nebo o tom byl informován.

Doporučený postup při nahlášené krádeži žákem

- O události pořídít záznam na základě výpovědi poškozeného.
- Věc předat orgánům činným v trestním řízení (ohlásit na Policie ČR), nebo poučit poškozeného žáka (jeho zákonného zástupce), že má tuto možnost.

V případě, že je znám pachatel, je třeba nahlásit věc orgánu sociálně-právní ochrany (byl-li pachatel mladší 18 let) a současně věc předat orgánům činným v trestním řízení.

➤ VANDALISMUS

Ničení školního majetku je nejčastější forma protiprávního jednání, se kterou se lze v prostředí škol setkat.

Doporučený postup:

Jakmile vznikne škoda na školním majetku, je třeba o celé záležitosti vyhotovit záznam a pokusit se odhalit viníka. Pokud viníka škola zná, může na něm (popř. na jeho zákonném zástupci) vymáhat náhradu škody. V případě, že nedojde mezi zákonnými zástupci nezletilého dítěte a školou k dohodě o náhradu škody, může škola vymáhat náhradu soudní cestou.

➤ ZÁŠKOLÁCTVÍ

Za záškoláctví („chození za školu“) je považována neomluvená absence žáka. Jedná se o přestupek, kterým žák úmyslně zanedbává školní docházku. Je chápáno jako porušení školního řádu, současně jde o porušení školského zákona, který vymezuje povinnou školní docházku. Záškoláctví je nejvýraznější formou odporu dítěte ke škole. Nezřídká je spojeno s dalšími typy rizikového chování, které obvykle negativně ovlivňují osobnostní vývoj jedince. Často bývá nepřiměřenou formou řešení konfliktních situací v rodině, ve škole či ve výchovných institucích, přičemž k němu mají sklon zejména děti, které se subjektivně cítí neúspěšné, nezařazené ve skupině nebo prožívají úzkost a strach v prostředí, ve kterém se pohybují.

Primární prevence záškoláctví:

- Prostřednictvím školního vzdělávacího programu je třeba posilovat u žáků kladný vztah ke škole, vzdělání, svým spolužákům a učitelům, nabízet pozitivní vzory chování a posilovat zdravé klima školy, nabízet mimoškolní zájmové činnosti.
- Žáky a zákonné zástupce je třeba důsledně seznámit se školním řádem. Podmínky stanové školním řádem pro docházku do školy: Nepřítomnost žáka ve škole zásadně

omlouvají zákonní zástupci ze zdravotních a jiných vážných důvodů. Toto je nutno učinit do 3 dnů od začátku nepřítomnosti žáka (školský zákon § 50, odst. 1). Ihned po návratu do školy předkládá žák písemnou omluvu v žákovské knížce nebo v notýsku třídnímu učiteli nejpozději do 3 dnů. Omluvu podepisuje jeden ze zákonných zástupců žáka. Škola může uvolnit žáka z vyučování na určitou dobu na žádost zákonných zástupců předem. Z jedné vyučovací hodiny uvolňuje příslušný vyučující, na jeden až tři dny třídní učitel, na více dnů ředitel školy.

- Při uvolnění delším tří dnů podávají zákonní zástupci písemnou žádost. I tato nepřítomnost musí být však omluvena v omluvném listě v žákovské knížce a omluvenka předložena třídnímu učiteli ihned při návratu do školy. Ředitelka školy může ze zdravotních nebo jiných závažných důvodů uvolnit žáka na žádost jeho zákonného zástupce zcela nebo zčásti z vyučování některého předmětu, zároveň určí náhradní způsob vzdělávání žáka v době vyučování tohoto předmětu.
- V předmětu tělesná výchova ředitelka školy uvolní žáka z vyučování na písemné doporučení registrujícího praktického lékaře pro děti a dorost nebo odborného lékaře.

Doporučené rady při zjištění záškoláctví:

- Nejdůležitějším momentem je zjištění příčiny, proč se žák k záškoláctví uchyluje. Na základě tohoto zjištění je možné dále jednat. Při hledání příčin si udělat dostatek času pro analýzu případu, spojit se se zákonnými zástupci, případně psychologem.
- Nezbytnou podmínkou pro hledání účinných strategií k postupnému překonávání vzniklých obtíží je spolupráce rodičů/zákonných zástupců, učitele a i poradenských pracovníků školy.
- Chceme-li zvolit správný způsob pomoci a integrovat žáky do školy, musíme vzít v úvahu rozdíly mezi záškoláky a dětmi odmítajícími školu.
- Dalším důležitým krokem je získání zákonných zástupců ke spolupráci, nikoli k boji mezi školou a žákem.
- Je-li záškoláctví důsledkem neúnosné školní situace, navodit změnu. Naplánovat dlouhodobá opatření, aby se situace neopakovala.
- Rozmáhá-li se záškoláctví ve větším rozsahu a máme-li podezření na hrozbu závislosti, spolupracovat s pedagogicko-psychologickou poradnou a centry - SPC, OSPOD, SVP.
- Učit se v třídním kolektivu vyčist, jaké postavení má problémový žák. Bojí-li se učitelům nebo zákonným zástupcům svěřit, zprostředkovat mu péči psychologa.
- Pomoci dítěti při návratu do třídy. Doprovodit ho při návratu do kolektivu. K vyřešenému případu se již nevracet a neprojevat nedůvěru.
- Domluvit se s rodiči/zákonnými zástupci na pravidelné komunikaci, aby bylo případně další záškoláctví včas odhaleno.

Doporučený postup při záškoláctví

- O neomluvené či zvýšené absenci informuje třídní učitel výchovného poradce a školního metodika prevence.
- Neomluvenou absenci do součtu 10 hodin řeší třídní učitel se zákonným zástupcem žáka formou pohovoru. Třídní učitel projedná důvod nepřítomnosti žáka a způsob omlouvání jeho nepřítomnosti a upozorní na povinnosti stanovené zákonem.
- Třídní učitel seznámí zákonného zástupce žáka s možnými důsledky v případě nárůstu neomluvené absence. Z jednání bude proveden zápis (formulář viz příloha č. 1), jehož

součástí bude způsob nápravy dohodnutý se zákonným zástupcem žáka. Obě strany zápis podepíší.

- Při počtu neomluvených hodin nad 10 je svolána výchovná komise, které se účastní ředitel školy, zákonný zástupce žáka, třídní učitel a výchovný poradce či metodik prevence. Pozvání zákonných zástupců žáka na jednání se provádí doporučeným dopisem. O průběhu jednání se provede zápis, který zúčastněné osoby podepíší.
- V případě, že neomluvená absence žáka přesáhne 25 hodin, ředitel školy bezodkladně pošle oznámení o pokračujícím záškoláctví s náležitou dokumentací příslušnému orgánu sociálně právní ochrany dětí. Tato ohlašovací povinnost vychází z platné právní úpravy

➤ RASISMUS A XENOFOBIE

Rasistické chování je takové, které na základě přisouzení psychických a mentálních schopností a dovedností skupinám definovaným podle biologického, rasového či národnostního původu příslušníky těchto skupin nepřiměřeně nebo negativně hodnotí a případně (ve formě „tvrdeho rasismu“) je i poškozují. Xenofobní chování je takové, které na základě subjektivně stanovených prvků cizosti (jinakosti) vyvolává obavy ze subjektů, které jsou jako cizí pojímány a v krajních případech může vést k jejich poškozování, což vyvolává protireakci.

Primární prevence rasismu a xenofobie:

Žákům je třeba zprostředkovávat demokratické hodnoty a principy lidských práv a tolerance. Také s nimi hovoříme o extremismu a o negativních spojených s minulostí a současností extremismu, rasismu, xenofobie a antisemitismu a možnostech sankcí za projevy extremismu a souvisejících jevů.

Doporučené postupy:

- Je třeba zjistit hloubku extremistického přesvědčení u jednotlivců, případně vazby na extremistickou skupinu mimo školu. Zároveň je třeba zjistit rozšíření uvedených postojů v kolektivu, třídě, škole.
- Je třeba okamžitě a razantně vystoupit proti projevům intolerance mezi žáky.
- V případě zjištění hlouběji zakotvených postojů (opakované verbální či vizuální projevy s možným extremistickým podtextem, účast žáka v extremistické partě, užití násilí s extremistickým podtextem) informujeme zákonného zástupce a nabídneme mu spolupráci.
- V případě závažných projevů (především násilných) informujeme Policii České republiky (podezření na promyšlenou a extremisticky, rasisticky, xenofobně nebo antisemitsky motivovanou činnost a na takto motivované vážnější formy násilí).
- Ve výuce se zaměříme na výuku této problematiky, pozveme experty k diskusi se žáky. Vzhledem k závažnosti tohoto tématu TU neprodleně zajistí bezpečnost případné oběti, dále oznámí skutečnost zák. zástupcům agresora i oběti a postupuje dle preventivního plánu proti šikaně, popř. informuje PČR dle závažnosti situace a případnému ohrožení bezpečí oběti. Přestupek je hodnocen různými stupni výchovných opatření (viz školní řád).

➤ SEXUÁLNÍ RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ

Jsou to takové projevy chování, které doprovázejí sexuální aktivity a současně vykazují pro jedince rizika v různých oblastech (zdravotní, sociální atd.). Lze sem zařadit např. nechráněný pohlavní styk při náhodné známosti, výrazně promiskuitní chování, rizikové sexuální praktiky, kombinace užívání návykových látek a rizikového sexu, sexuální zneužívání ve všech jeho formách, zveřejňování intimních fotografií na internetu či jejich zasílání mobilním telefonem apod. Nepodceňujeme v oblasti prevence významnou úlohu sexuální výchovy. Je nutné motivovat žáky k vytvoření zdravých postojů v této oblasti. Je žádoucí, aby si žáci osvojili odpovědné chování, rozhodování a komunikaci v situacích souvisejících se sexuálním zdravím.

Nebezpečí hrozí z hlediska celospolečenského v souvislosti s využíváním internetu, s komercializací sexu, sexuálním zneužíváním, zvyšuje se počet výskytu pohlavně přenosných chorob, narůstá počet HIV pozitivních, rozmáhá se homofobie. K sexuální výchově přistupujeme systematicky, jelikož se jedná o dlouhodobé, záměrné, cílevědomé působení na žáka.

Primární prevence sexuálního chování:

- preventivní programy přizpůsobit věku a vzdělání cílové skupiny
- předávat informace o způsobech ochrany před nemocemi
- informovat o tom, co je sexuální zneužívání a rizikové sexuální chování
- upozorňovat na práva dítěte a důstojnost člověka
- podporovat tvorbu zdravých postojů k vlastnímu tělu, vztahům a sexuálnímu chování
- minimalizovat projevy nesnášenlivosti, předsudky apod. v oblasti vztahů, sexu a sexuální orientace
- zabezpečit lepší spolupráci školy a rodiny
- propojit zdravotní, sociální a výchovné intervence

Doporučené rady při zjištění sexuálně rizikového chování:

Existují tři základní ukazatele, kdy lze sexuální chování pokládat za škodlivé a kdy by měl učitel zasáhnout:

1. pokud ho dítě neprovádí v soukromí;
2. pokud vznikne podezření, že při něm nějak zraňuje sebe nebo někoho dalšího;
3. pokud se ze sexuálního chování stane nutkavé chování (to znamená, že tomuto chování dítě věnuje tolik prostoru, že zanedbává svoje běžné povinnosti, hygienu, přátele, učení a podobně).

Doporučené postupy – v přesném pořadí:

- třídní učitel
- školní metodik prevence, výchovný poradce
- vedení školy
- zákonní zástupci žáka, žáci
- OSPOD

- další odborník (psycholog, sexuolog, psychoterapeut).

V případě, že se jedná o patologii rodiny, je vhodné doporučit psychoterapeutickou pomoc. Dospělý je povinen chránit a prosazovat nejlepší zájem dítěte. Zjištěné násilí páchané na dítěti (i sexuální) je povinen ohlásit Orgánům sociálně-právní ochrany dítěte (OSPOD) nebo na Policii ČR.

➤ FYZICKÉ TÝRÁNÍ

Za fyzické (tělesné) týrání považujeme vědomé tělesné ublížení dítěti anebo nezabránění ublížení či utrpení dítěte, včetně úmyslného otrávení nebo udušení dítěte – pokud je jasné či existuje důvodné podezření, že zranění bylo způsobeno anebo mu vědomě nebylo zabráněno. Tělesné týrání se rozlišuje podle své povahy na aktivní a pasivní.

Příznaky a změny chování:

- Poranění nebo popáleniny na kůži dítěte nevysvětlitelného původu, zvláště vyskytují-li se opakovaně.
- Nepravděpodobná zdůvodnění těchto poraněných dítětem, či o ně pečující dospělou osobou.
- Nechut' dítěte o těchto poraněních hovořit.
- Lysiny, pohmožděniny.
- Neochota dítěte odhalovat tělo (v teplých dnech), strach ze svlékání (před hodinou TV).
- Škrábance, vyražený nebo ulomený zub, natržený ušní boltec, opakované zlomeniny, poranění měkkých částí dutiny ústní.
- Strach z rodičů/zákonných zástupců, neochota a rozladěnost před návratem domů.
- Sklon k sebetržnění.
- Agresivita vůči ostatním.
- Útěky z domova, záškoláctví.
- Zhoršení (náhlé) prospěchu.
- Náhlá ztráta kamarádů (sociální izolace).
- Obtíže v sociální komunikaci, vyhýbavé chování.
- Snížené sebehodnocení dítěte.

➤ SEXUÁLNÍ ZNEUŽÍVÁNÍ DĚTÍ

Za sexuální zneužívání dětí je považováno jakékoli nepatřičné vystavení dítěte sexuálnímu kontaktu, činnosti či chování. Zahrnuje jakékoli sexuální dotýkání, styk či vykořisťování kýmkoli, komu bylo dítě svěřeno do péče, anebo kýmkoli, kdo se s dítětem dostal do nějakého kontaktu. Pohlavní zneužívání se dělí na dotykové a bez dotykové.

Příznaky:

- Poranění pohlavních orgánů.
- Záněty pohlavních orgánů.
- Předčasné zahájení sexuálního života.
- Bolesti břicha.

- Noční pomočování.
- Poruchy příjmu potravy.
- Lítostivost, plačtivost.
- Smutek, apatie, deprese.
- Vztek, hněv, agrese.
- Po vyučování nespěchá domů.

Primární nespecifická prevence spočívá v posilování sebevědomí dítěte, schopnosti říci „ne“, podpoře funkčních sociálních vztahů aj. V rámci prevence by se škola měla zaměřit zejména na rozvoj schopnosti řešit konfliktní situace nenásilným a bezpečným způsobem. Děti a žáci by měli mít informace o nebezpečných situacích, kdo jim a jak může pomoci v případě ohrožení.

Primární prevence specifická spočívá zejména v seznámení žáků/děti s jejich právy a povinnostmi a to adekvátně jejich věku.

Děti a žáci by měli být seznámeni zejména s tím, že:

- domácí násilí má různé formy
- násilné chování v rodině není omluvitelné
- za násilí může ten, kde jej koná, protože si sám volí, jak se bude chovat
- každý má právo rozhodovat o sobě samém
- na koho se v rámci školy mohou obrátit se svými starostmi (školní psycholog, výchovný poradce, metodik prevence, třídní učitel, ten, komu dítě důvěřuje)
- jak říci NE
- jak vypadají zdravé a nezdravé vztahy
- proč si někdo nechá násilí líbit a nedokáže říci „Stop“
- jak zvládat vztek

Doporučené postupy:

- Při podezření, nebo když se dítě svěřil pedagogovi a bude žádat pomoc, by měl učitel následné kroky diskutovat s výchovným poradcem metodikem prevence, psychologem a ředitelem školy. Vyšetření je vhodné přenechat odborníkům, kteří zjistí, zda se jedná o důvodné podezření.
- Učitel by neměl nutit dítě mluvit o detailech, ale spíše mu naslouchat a zprostředkovat možnosti řešení situace. Pokud se dítě učiteli svěřil nebo učiteli něco naznačí, učitel by měl dítěti naslouchat, snažit se mu porozumět, věřit mu. Po uskutečnění rozhovoru by si měl vše zapsat.
- V procesu ochrany dítěte z pohledu pedagoga by také neměl chybět rozhovor s rodiči/zákonným zástupcem dítěte. Účelem tohoto rozhovoru není pouze informovat rodiče o problému, ale i o doplnění dosavadních informací a potvrzení podezření, že je dítěti v rodině ubližováno.
- V kontaktu s rodiči/zákonnými zástupci by měl učitel postupovat maximálně opatrně, nevyslovovat žádné dohady ani obvinění. Zákonným zástupcům pouze sdělí důvod obav o dítě, ale měl by se při tom vyhnout odkazům na sdělení samotného dítěte.
- V případě, že je podezření pravdivé a dítě je v rodině skutečně ohroženo, je pravděpodobné, že budou zákonná zástupci reagovat agresivně a zaujmou obrannou pozici ještě dříve, než je podezření zcela vysloveno.

- Pokud má pedagog podezření, že se násilí netýká jen dítěte, ale i jednoho ze zákonných zástupců, je vhodné s ním hovořit také o samotě, bez potenciálního pachatele domácího násilí.
- V případě, že se dítě stalo obětí zneužívání mimo rodinu, budou zákonní zástupci pravděpodobně reagovat odlišně. Budou spolupracovat a uvítají jakékoli aktivity zaměřené na prokázání zneužívání, ubližování a ochranu dítěte. Zjištění, že bylo jejich dítě fyzicky týráno, sexuálně zneužito je pro rodiče/zákonného zástupce obrovský šok. Mohou prožívat návaly hněvu a agresivity spolu s pocity viny a selhání. V této situaci je vhodné jim doporučit návštěvu psychologa, jehož terapeutická první pomoc a péče je pro ně stejně důležitá, jako pro jejich dítě.

Ve Víru dne 1. 9. 2019

zpracovala: